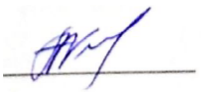
Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«**ЗАТВЕРДЖУЮ**»
Завідувач кафедри
 Ганна СЛОЗАНСЬКА

Протокол № 1 від 01.09.2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ООП У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 016.01 Спеціальна освіта. Логопедія
(код і назва спеціальності)

Освітня програма Логопедія
(назва освітньої програми)

2026– 2027 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Навчання і виховання дітей з ООП у системі інклюзивної освіти» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Логопедія» за спеціальністю 016.01 Спеціальна освіта. Логопедія галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Розробник (и):

ГЛАДЧЕНКО Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Навчання і виховання дітей з ООП у системі інклюзивної освіти
2	Спеціальність Спеціалізація	016 Спеціальна освіта. 016.01 Логопедія
3	Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
4	Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
5	Форма навчання	Очна (денна) / заочна
6	Статус дисципліни	Вибіркова
7	Мова навчання	Українська
8	Курс	III
9	Семестр	2
10	Обсяг дисципліни в кредитах	3
11	Загальна кількість годин	90
12	Кількість змістових модулів	2
13	Аудиторні заняття (год.)	Денна форма – 30, заочна форма – 18
14	Лекції (год.)	Денна форма – 14, заочна форма – 8
15	Практичні заняття (год.)	Денна форма – 16, заочна форма – 10
16	Самостійна робота (год.)	Денна форма – 60, заочна форма – 72
17	Вид ІНДЗ	Реферат
18	Форма підсумкового контролю	Залік

Частка годин аудиторних занять становить:
для денної форми навчання – 40 % до 60%;
для заочної форми навчання – 20% до 80%.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в системі інклюзивної освіти» є оволодіння здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти теоретичними знаннями щодо навчання та виховання дітей з особливими освітніми

потребами; а також практичними вміннями й навичками щодо роботи з дітьми з різними типами порушень психофізичного розвитку.

3. Компетентності та результати навчання

Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів спеціальної та інклюзивної освіти та логопедії зокрема і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства (вільного демократичного) та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК 1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК 2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної, інклюзивної освіти та логопедії.

СК 3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 4. Здатність планувати та організовувати корекційно-логопедичну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення мовленнєвого розвитку, актуального стану та потенційних можливостей дітей, оцінювати її результати.

СК 7. Здатність дотримуватися вимог до організації навчального та корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК 8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК 9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК 10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами, з порушеннями мовлення.

СК 11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК 15. Здатність чітко та аргументовано висловлювати власні професійні переконання, враховуючи особливості аудиторії та ситуації спілкування, надавати точний, своєчасний та дієвий зворотній зв'язок клієнтам та колегам.

СК 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 18. Здатність розуміти, визначати та узгоджувати потенціал педагогічного впливу батьків, шкільного колективу, соціокультурного середовища для реалізації завдань спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 19. Здатність визначати, добирати та застосовувати відповідні віку та цілям втручання матеріали, обладнання і технології, оцінювати їх ефективність для покращення доступу до спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 20. Здатність визначати першочергові завдання, ефективно розподіляти навантаження, використовувати час та вирішувати труднощі у повсякденній професійній діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами освіти таких програмних результатів навчання:

РН 1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти

РН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН 6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН 7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН 8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН 9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби раннього втручання, розвитку і корекції, навчання, виховання, реабілітації і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

РН 13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами та порушеннями мовлення, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

РН 14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

РН 15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН 16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН 17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН 18. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.

РН 20. Визначати потреби і проблеми дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей, знаходити інноваційні рішення та залучати ресурси для їх задоволення та вирішення

4. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальні дисципліни «Вступ до спеціальності», «Основи інклюзивної освіти», «Психолого-педагогічна діагностика», «Педагогіка загальна і спеціальна» та «Психологія загальна і спеціальна» є пререквізитами до освітнього компоненту «Корекційно-розвиткова робота при порушеннях інтелектуального розвитку».

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Тема 1. Корекційно-розвиткова та реабілітаційна складова у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Категорії дітей з особливими освітніми потребами. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ). Класифікації порушень психофізичного розвитку дітей. Причини виникнення порушень психофізичного розвитку. Загальні вимоги щодо організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Форми, методи та засоби навчання дітей з особливими освітніми потребами. Інноваційні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами. Зміст понять «адаптація» та «модифікація». Загальні вимоги щодо здійснення вихованої роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Форми, методи та засоби виховання дітей з особливими освітніми потребами. Інноваційні виховні технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі освіти. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Зміст корекційно-розвиткової та реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Принципи корекційно-розвиткової роботи. Психокорекційні заходи, їх завдання. Програми з корекційно-розвиткової та реабілітаційної роботи. Арт-терапевтичні технології в корекційно-реабілітаційному процесі.

Тема 2. Робота з батьками/опікунами дитини з особливими освітніми потребами.

Сім'я дитини із особливими освітніми потребами. Батьки/опікуни – члени команди супроводу. Психолого-педагогічний супровід батьків/опікунів дітей з особливими освітніми потребами. Співробітництво сім'ї, закладу освіти, інклюзивно-ресурсного центру, реабілітаційного центру тощо. Основні форми і методи роботи з батьками/опікунами. Просвітницька робота з батьками/опікунами в інклюзивному класі. Етикет спілкування з батьками/опікунами дитини з особливими освітніми потребами.

Змістовий модуль 2.
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З РІЗНИМИ ТИПАМИ ПОРУШЕНЬ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Тема 3. Робота з дітьми, які мають порушення зору та слуху.

Особливості психофізичного розвитку дітей з порушеннями зору/слуху. Особливості соціалізації дітей з порушеннями зору/слуху. Організація освітнього процесу в закладі освіти, зокрема, інклюзивному (адаптація, модифікація середовища, методи навчання та виховання) для дітей з порушенням зору/слуху. Рекомендації щодо спілкування з дітьми, які мають порушення зору/слуху. Бар'єри на шляху здобуття освіти дітьми із порушеннями зору/слуху. Додаткове обладнання в роботі з дітьми з порушеннями зору/слуху.

Тема 4. Робота з дітьми, які мають порушення мовлення.

Особливості психофізичного розвитку дітей з порушеннями мовлення. Особливості соціалізації дітей з порушеннями мовлення. Організація освітнього процесу в закладі освіти, зокрема, інклюзивному (адаптація, модифікація середовища, методи навчання та виховання) для дітей з порушенням мовлення. Правила спілкування з дітьми, які мають порушення мовлення. Бар'єри на шляху здобуття освіти дітьми із порушеннями мовлення.

Тема 5. Робота з дітьми, які мають розлади спектру аутизму.

Особливості психофізичного розвитку дітей з розладами спектру аутизму. Особливості соціалізації дітей з розладами спектру аутизму. Організація освітнього процесу в закладі освіти, зокрема, інклюзивному (адаптація, модифікація середовища, методи навчання та виховання) для дітей з розладами аутичного спектру. Правила спілкування з дітьми з розладами спектру аутизму. Бар'єри на шляху здобуття освіти дітьми з розладами спектру аутизму.

Тема 6. Робота з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку.

Особливості психофізичного розвитку дітей, які мають порушення інтелектуального розвитку. Особливості соціалізації дітей, які мають порушення інтелектуального розвитку. Організація освітнього процесу в закладі освіти, зокрема, інклюзивному (адаптація, модифікація середовища, методи навчання та виховання) для дітей, які мають порушення інтелектуального розвитку. Особливості психофізичного розвитку дітей з синдромом Дауна. Організація освітнього процесу для дітей з синдромом Дауна. Правила спілкування з дітьми з синдромом Дауна та дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку. Бар'єри на шляху здобуття освіти дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку.

Тема 7. Робота з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату.

Особливості психофізичного розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Особливості соціалізації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Організація освітнього процесу в закладі освіти, зокрема, інклюзивному (адаптація, модифікація середовища, методи навчання та виховання) для дітей з порушенням опорно-рухового апарату. Правила спілкування з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату. Бар'єри на шляху здобуття освіти дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату. Додаткове обладнання в роботі з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату.

Тема 8. Робота з дітьми з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.

Прояви гіперактивної поведінки в дітей. Психоемоційні розлади у дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. Соціалізація та соціальна адаптація дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. Відмінності між активною і гіперактивною дитиною. Організація освітнього процесу в закладі освіти, зокрема, інклюзивному (адаптація, модифікація середовища, методи навчання та виховання) для дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. Стратегії корекції поведінки дитини із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. Подолання академічних труднощів, спричинених неуважністю дитини. Бар'єри на шляху здобуття освіти дітьми із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. Правила спілкування з дітьми із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	К-сть годин	
	денна форма	заочна форма

	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота		лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ								
Тема 1. Корекційно-розвиткова та реабілітаційна складова у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.	6	1	2	3	5	1	1	3
Тема 2. Робота з батьками/ опікунами дитини з особливими освітніми потребами.	6	1	2	3	5	1	1	3
Разом за змістовим модулем 1	12	2	4	6	10	2	2	6
Змістовий модуль 2. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З РІЗНИМИ ТИПАМИ ПОРУШЕНЬ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ								
Тема 3. Робота з дітьми, які мають порушення зору/ слуху.	10	2	2	6	9	1	1	7
Тема 4. Робота з дітьми, які мають порушеннями мовлення.	10	2	2	6	10	1	1	8
Тема 5. Робота з дітьми, які мають розлади спектру аутизму.	10	2	2	6	11	1	2	8
Тема 6. Робота з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку.	10	2	2	6	11	1	2	8
Тема 7. Робота з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату.	9	2	2	5	9	1	1	7
Тема 8. Робота з дітьми з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.	9	2	2	5	10	1	1	8
Разом за змістовим модулем 2	58	12	12	34	60	6	8	46
ІНДЗ	20			20	20			20
Всього годин	**90**	**14**	**16**	**60**	**90**	**8**	**10**	**72**

5.3. Теми лекцій

№ теми	Назва теми	К-сть годин	
		денна форма	заочна форма
1	Корекційно-розвиткова та реабілітаційна складова у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.	1	1
2	Робота з батьками/ опікунами дитини з особливими освітніми потребами.	1	1
3	Робота з дітьми, які мають порушення зору/ слуху.	2	1
4	Робота з дітьми, які мають порушеннями мовлення.	2	1
5	Робота з дітьми, які мають розлади спектру аутизму.	2	1
6	Робота з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку.	2	1
7	Робота з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату.	2	1
8	Робота з дітьми з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.	2	1
	Всього годин	14	8

5.4. Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	К-сть годин	
		денна форма	заочна форма
1	Корекційно-розвиткова та реабілітаційна складова у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.	2	1
2	Робота з батьками/ опікунами дитини з особливими освітніми потребами.	2	1
3	Робота з дітьми, які мають порушення зору/ слуху.	2	1
4	Робота з дітьми, які мають порушеннями мовлення.	2	1
5	Робота з дітьми, які мають розлади спектру аутизму.	2	2
6	Робота з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку.	2	2
7	Робота з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату.	2	1

8	Робота з дітьми з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.	2	1
	Всього годин	16	10

5.5. Самостійна робота

№ теми	Назва теми	К-сть годин	
		денна форма	заочна форма
1	Корекційно-розвиткова та реабілітаційна складова у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. ***Завдання:*** *- Які критерії використовуються для визначення потреб дитини в освітньому процесі?* *- Проаналізуйте приклади використання МКФ в інклюзивному навчанні.* *- Які чинники можуть посилювати чи зменшувати негативні наслідки порушень психофізичного розвитку?* *- Які методи навчання найбільш ефективні для дітей з різними типами порушень психофізичного розвитку?* *- Як освітні технології можуть покращити якість навчання і розвитку дітей з ООП?* *- Поясніть зміст понять «адаптація» та «модифікація» у контексті роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.* *- Охарактеризуйте завдання психокорекційних заходів у процесі навчання та розвитку дітей з ООП.*	3	3
2	Робота з батьками/опікунами дитини з особливими освітніми потребами ***Завдання:*** *- Які виклики можуть виникати у батьків/опікунів при вихованні дитини з особливими потребами, і як їх можна подолати?* *- Як педагог може допомогти батькам зрозуміти потреби їхньої дитини і ефективно підтримувати її розвиток вдома?* *- Яка роль реабілітаційного центру в підтримці дитини з особливими освітніми потребами, і як він співпрацює з іншими організаціями?*	3	3

	- Які інформаційні та навчальні заходи слід проводити для батьків/опікунів у межах інклюзивної освіти? *- Проаналізуйте важливість етичних аспектів взаємодії між педагогами та батьками дитини з особливими потребами для ефективного співробітництва.*		
3	Робота з дітьми, які мають порушення зору/ слуху. ***Завдання:*** *- Як порушення зору та слуху можуть впливати на загальний розвиток дитини, включаючи моторні навички, когнітивні функції, емоційно-соціальну адаптацію?* *- Які труднощі виникають у дітей з порушеннями зору та слуху при взаємодії з однолітками та дорослими?* *- Охарактеризуйте важливість модифікації навчального середовища для забезпечення рівного доступу до освіти для дітей з порушеннями зору та слуху.* *- Як можна сприяти розвитку комунікативних навичок у дітей з порушеннями зору/слуху?* *- Охарактеризуйте роль та можливості використання додаткового обладнання та адаптаційних заходів в роботі з дітьми з порушеннями зору та слуху.*	6	7
4	Робота з дітьми, які мають порушеннями мовлення ***Завдання:*** *- Охарактеризуйте основні особливості психофізичного розвитку дітей з порушеннями мовлення.* *- Проаналізуйте, як порушення мовлення впливає на процес соціалізації дитини.* *- Охарактеризуйте важливість модифікації навчального середовища для таких дітей.* *- Які основні правила спілкування з дітьми, що мають порушення мовлення, необхідно дотримуватися в навчальному процесі?* *- Які стратегії та методи можуть допомогти в подоланні бар'єрів у навчальному процесі?*	6	8
5	Робота з дітьми, які мають розлади аутичного спектру. ***Завдання:***	6	8

	- Які психофізіологічні аспекти варто враховувати при плануванні освітнього процесу для дітей з розладами спектру аутизму? *- Які методи допомагають полегшити інтеграцію дітей із РСА до групи однолітків?* *- Які зміни в освітньому середовищі та навчальних матеріалах можуть покращити процес навчання та соціалізації дітей з розладами спектру аутизму?* *- Охарактеризуйте роль невербальної комунікації у роботі з дітьми з РСА і які методи її розвитку існують?* *- Зазначте провідні принципи роботи з дітьми, які мають розлади спектру аутизму.*		
6	Робота з дітьми, які мають порушення інтелектуального розвитку. ***Завдання:*** *- Які основні труднощі можуть виникати у дітей з інтелектуальними порушеннями під час навчання та повсякденного життя? Як ці особливості впливають на організацію їхнього освітнього процесу?* *- Охарактеризуйте специфіку соціальної взаємодії таких дітей з однолітками, вихователями, батьками та іншими людьми.* *- Які методи навчання та виховання є найбільш ефективними для дітей з інтелектуальними порушеннями?* *- Як можна модифікувати уроки та навчальні матеріали для таких дітей?* *- Які стратегії навчання та виховання є найбільш ефективними для дітей з синдромом Дауна?*	6	8
7	Робота з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату. ***Завдання:*** *- Які труднощі виникають у процесі соціалізації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату? Яким чином ці труднощі можуть бути подолані в умовах інклюзивного навчання?* *- Яким чином має бути організований освітній процес для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в інклюзивному навчальному закладі?* *- Як адаптувати середовище для забезпечення комфортного навчання та розвитку?*	5	7

	- Охарактеризуйте, які методи і засоби допомагають зменшити бар'єри на шляху здобуття освіти дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату.		
8	Робота з дітьми з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. ***Завдання:*** *- Охарактеризуйте основні прояви гіперактивної поведінки у дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю (СДУГ). Як ці прояви впливають на навчання, взаємодію з іншими дітьми та дорослими?* *- Розгляньте відмінності між активною та гіперактивною дитиною. Які критерії допомагають розпізнати гіперактивність та відрізнити її від нормальної активності?* *- Які стратегії корекції поведінки є ефективними при роботі з дітьми із СДУГ?* *- Опишіть методи, які допомагають контролювати імпульсивність, покращувати концентрацію уваги та підтримувати дисципліну в класі/групі.*	5	8
	ІНДЗ	20	20
	Всього годин	**60**	**72**

Порядок виконання:

1. Вивчити рекомендовану літературу та джерела, пов'язані з темою.
2. Для кожного з завдань підготувати письмову відповідь, що включає теоретичний аналіз та практичні рекомендації.

5.6. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Підготувати реферат (презентацію) на одну із запропонованих тем, обсягом 10-15 друкованих сторінок. Структура реферату є довільною, проте може містити такі компоненти: титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури). Вітається використання рисунків, таблиць, схем, фото та інших матеріалів.

№ з/п	Назва теми
1	Особливості навчання дітей з розладами спектру аутизму в закладі загальної середньої освіти.
2	Особливості навчання дітей з порушеннями мовлення в закладі загальної середньої освіти.
3	Особливості навчання дітей з порушеннями слуху в закладі загальної середньої освіти.

4	Особливості навчання дітей з порушеннями зору в закладі загальної середньої освіти.
5	Особливості навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в закладі загальної середньої освіти.
6	Особливості навчання дітей із порушеннями інтелекту в закладі загальної середньої освіти.
7	Робота з батьками/опікунами дитини з особливими освітніми потребами.
8	Особливості навчання дітей з гіперактивністю та дефіцитом уваги в закладі загальної середньої освіти.
9	Особливості навчання дітей із синдромом Дауна в закладі загальної середньої освіти.
10	Виховна робота з дітьми з особливими освітніми потребами.
11	Корекційно-розвиткова та реабілітаційна складова у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
12	Роль сенсорної кімнати у реабілітаційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
13	Арт-терапевтичні технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
14	Ігротерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
15	Казкотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
16	Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами
17	Превентивна робота щодо попередження цькування дітей з особливими освітніми потребами.

6.Форми та методи навчання

Освітній процес з навчальної дисципліни «Навчання і виховання дітей з ООП у системі інклюзивної освіти» здійснюється у формі лекційних і практичних занять, самостійної роботи здобувачів вищої освіти, індивідуальних навчально-дослідних завдань та консультацій.

Під час лекційних занять застосовуються словесні, наочні, проблемно-пошукові та інтерактивні методи навчання: пояснення, розповідь, проблемний виклад навчального матеріалу, бесіда, евристична бесіда, дискусія, демонстрація, ілюстрація, використання мультимедійних презентацій, схем, таблиць, відеоматеріалів та інших візуальних засобів. Лекційні заняття спрямовані на засвоєння теоретико-методологічних та організаційно-методичних засад навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, формування цілісного уявлення про особливості їхнього психофізичного розвитку, соціалізації та освітніх потреб, принципи організації інклюзивного освітнього процесу, адаптацію та модифікацію освітнього середовища, а також сучасні підходи до психолого-педагогічного супроводу дітей з різними типами порушень психофізичного розвитку.

На практичних заняттях використовуються практичні, проблемно-пошукові та інтерактивні методи навчання: виконання практичних і ситуаційних завдань, аналіз професійних кейсів, кейс-метод, моделювання педагогічних ситуацій, робота в малих групах, мозковий штурм, дискусії, рольові ігри, професійні симуляції, розроблення та презентація навчальних і практичних завдань.

Особлива увага на практичних заняттях приділяється формуванню вмінь аналізувати індивідуальні особливості та особливі освітні потреби дітей, визначати можливі бар'єри на шляху до здобуття освіти, планувати та організовувати освітній процес в умовах інклюзивного навчання, добирати адекватні форми, методи, прийоми та засоби навчання і виховання відповідно до індивідуальних можливостей, потреб та потенціалу дитини.

Практичні завдання спрямовуються на оволодіння способами організації навчання, виховання, корекційно-розвиткової та реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. У процесі виконання завдань здобувачі вищої освіти набувають умінь здійснювати адаптацію та модифікацію освітнього середовища й навчального матеріалу, добирати ефективні методи навчання та виховання, розробляти елементи корекційно-розвиткових програм, використовувати дидактичні ігри, вправи, інтерактивні та інноваційні технології, арт-терапевтичні методики, інформаційно-комунікаційні технології та спеціальні засоби навчання відповідно до потреб дітей різних категорій.

Важливе місце у практичній підготовці посідає аналіз особливостей організації освітнього процесу для дітей із порушеннями зору та слуху, мовлення, розладами спектру аутизму, порушеннями інтелектуального розвитку, зокрема синдромом Дауна, порушеннями опорно-рухового апарату, а також синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю. Практичні завдання передбачають визначення особливостей психофізичного розвитку та соціалізації дітей відповідних категорій, добір стратегій навчання і виховання, визначення необхідних адаптацій і модифікацій, способів подолання освітніх бар'єрів та рекомендацій щодо ефективної педагогічної взаємодії.

Кейс-метод, ситуаційні та проблемні завдання сприяють розвитку критичного й аналітичного мислення, уміння аналізувати професійні ситуації, визначати особливі освітні потреби дитини та можливі бар'єри в освітньому середовищі, встановлювати взаємозв'язок між індивідуальними особливостями розвитку дитини та вибором відповідних педагогічних, корекційно-розвиткових і виховних стратегій, прогнозувати результати педагогічного впливу та обґрунтовувати професійні рішення.

Робота в малих групах, командні та проєктні завдання сприяють розвитку навичок професійної комунікації, співпраці та міждисциплінарної взаємодії. Особлива увага приділяється формуванню готовності до роботи у складі

команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, налагодженню конструктивної взаємодії між педагогічними працівниками, фахівцями, батьками або опікунами дитини, інклюзивно-ресурсними та реабілітаційними центрами.

Дискусії та презентація результатів роботи формують уміння аргументовано висловлювати власну позицію, аналізувати різні підходи до навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, презентувати результати професійної діяльності, здійснювати конструктивний обмін думками та приймати обґрунтовані рішення.

Рольові ігри та професійні симуляції використовуються для моделювання ситуацій організації інклюзивного освітнього процесу, психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, взаємодії членів команди супроводу, педагогічної комунікації з дитиною та співпраці з її батьками або опікунами. Це сприяє формуванню навичок професійного діалогу, конструктивної взаємодії, дотримання етики спілкування та прийняття обґрунтованих рішень у конкретних професійних ситуаціях.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає опрацювання навчальної та наукової літератури, аналіз психолого-педагогічних, методичних і нормативно-правових джерел, виконання аналітичних, практичних і творчих завдань, розроблення фрагментів навчальних і виховних занять, моделювання адаптованого та модифікованого освітнього середовища, добір методів, прийомів, вправ і дидактичних матеріалів для роботи з дітьми різних категорій, а також аналіз та оцінювання ефективності сучасних технологій навчання, виховання, корекційно-розвиткової та реабілітаційної роботи.

У процесі навчання використовуються цифрові та інформаційно-комунікаційні технології, які сприяють індивідуалізації та диференціації навчання, забезпеченню доступності освітнього процесу, розвитку цифрової та інформаційної грамотності, пошуку, аналізу й критичному оцінюванню професійно значущої інформації, а також опануванню сучасних засобів і технологій навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами.

Застосування зазначених форм і методів навчання спрямоване на поєднання теоретичної підготовки з практичним оволодінням сучасними підходами, методами та технологіями навчання, виховання, психолого-педагогічного супроводу, корекційно-розвиткової та реабілітаційної роботи. Це забезпечує формування професійних компетентностей, необхідних для планування, організації та реалізації інклюзивного освітнього процесу, створення безбар’єрного й доступного освітнього середовища, забезпечення індивідуального підходу та ефективної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Корекційно-розвиткова робота при порушеннях інтелектуального розвитку» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

• поточне опитування;

• презентації результатів виконаних індивідуальних завдань;

• проєкти;

• есе.

8. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни «Навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в системі інклюзивної освіти» використовуються такі форми контролю:

- поточний контроль здійснюється у формі оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (бакалаврів) під час практичних занять;

- модульний контроль застосовується після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни, оцінка модульного контролю складається з балів, накопичених протягом вивчення модуля та виконання завдань для самостійної роботи;

- підсумковий контроль проводиться на основі результатів попередніх видів контролю та оцінювання ІНДЗ.

9. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання під час практичних занять та результатів самостійної роботи:

За роботу на практичному занятті та виконання самостійної роботи здобувач освіти (бакалавр) може отримати максимум **6 балів.**

6 балів: здобувач освіти (бакалавр) демонструє ґрунтовні знання матеріалу теми в повному обсязі, вільно висловлює думку з проблемних питань, виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

5 балів: здобувач освіти (бакалавр) демонструє повні, систематичні знання, вільно висловлює думку з проблемних питань теми, самостійно аналізує події, явища, факти, однак при викладі матеріалу може допускати несуттєві помилки.

4 бали: здобувач освіти (бакалавр) демонструє знання основного матеріалу теми в достатньому обсязі для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхневу обізнаність у проблемних тематичних питань,

допускає помилки при викладі матеріалу, але спроможний усунути їх із допомогою викладача.

3 бали: здобувач освіти (бакалавр) демонструє фрагментарні знання тематичного матеріалу, що складає менше 50% необхідного обсягу, не знає основної термінології, не вміє логічно висловити свою думку.

2 бали: відповідь здобувача переважно не по суті або формальна; завдання виконані частково/з порушенням вимог; наявні лише окремі правильні твердження.

1 бал: здобувач освіти (бакалавр) демонструє фрагментарні знання, які є частково правильними; відповідь містить грубі помилки у аналізі подій, явищ, фактів, використанні термінології, порушено логіку викладу, не аргументовано висвітлено зміст проблеми.

0 балів: здобувач освіти (бакалавр) не володіє знаннями з тематичного заняття, відповідь неправильна або відсутня взагалі.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Максимальна оцінка – **10 балів.**

1. Обґрунтування актуальності проблеми (2 бали).
2. Повнота у розкритті теми (2 бали).
3. Оригінальність і доказовість суджень (2 бали).
4. Структурованість викладу матеріалу (2 бали).
5. Дотримання вимог щодо технічного оформлення (2 бали).

Політика оцінювання

✓ **Політика щодо відвідування:** відвідування занять є обов'язковим; бали, отримані на занятті, сумуються і визначають загальну кількість балів за модульний контроль.

✓ **Політика щодо термінів та перескладання завдань:** завдання, які виконуються з порушенням встановлених термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. До перескладання модулю/модулів студент допускається з дозволу деканату за наявності поважних причин.

✓ **Політика щодо академічної доброчесності:** усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Зафіксовані порушення норм доброчесності під час складання підсумкового контролю є підставою для розгляду на засідання Комісії з питань етики та академічної доброчесності університету.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання											Підсумкова оцінка
ЗМ 1			ЗМ 2							ІНДЗ	
Т1	Т2	МК	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	МК		
6	6	12	6	6	6	6	6	6	30	**10**	**100**

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS100-бальна	Оцінка ECTS літерна	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	**залік**
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
64-74	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	F_X	незадовільно	незараховано
0-34	F		

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

У випадку виникнення **конфліктних ситуацій**, керуватися нормами «Положення щодо врегулювання конфліктних ситуацій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка»

Політика щодо академічної доброчесності: Обов’язково дотримуватися «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка»

Списування під час розв’язання тестових завдань та написання контрольних робіт є забороненим. Доцільність та дозвіл використання мобільних пристроїв визначається викладачем у кожному конкретному випадку під час підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов’язковим. За об’єктивних причин (наприклад, хвороба, дуальна форма здобуття освіти,

працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн форматі за погодженням із керівником курсу.

10. Політика використання ШІ в межах навчальної дисципліни

У межах навчальної дисципліни «Навчання і виховання дітей з ООП у системі інклюзивної освіти» допускається етичне, відповідальне та прозоре використання систем штучного інтелекту (ШІ) як допоміжного інструменту в освітній діяльності. Використання систем ШІ має сприяти розвитку самостійності, критичного мислення, інформаційної та цифрової компетентності здобувачів вищої освіти та не може підміняти їхню самостійну навчальну, практичну й майбутню професійну діяльність.

Під час виконання навчальних завдань можуть застосовуватися такі рівні використання систем ШІ:

- *дозволене використання* – застосування ШІ для пошуку та структурування ідей, формулювання запитань для самоперевірки, мовного редагування, узагальнення власних матеріалів, підготовки допоміжних навчальних матеріалів, створення прикладів, схем і візуалізацій, а також пошуку альтернативних способів пояснення навчального матеріалу;

- *частково дозволене використання* – застосування ШІ на окремих етапах виконання навчального завдання за умови, що основна змістова, аналітична та практична робота виконується здобувачем самостійно, а отримані за допомогою ШІ результати перевіряються, редагуються та критично оцінюються;

- *обмежене або заборонене використання* – під час виконання завдань, метою яких є перевірка індивідуального рівня сформованості професійних компетентностей, практичних умінь, здатності самостійно аналізувати психолого-педагогічні ситуації, визначати особливості освітніх потреб дітей, виявляти можливі бар’єри в освітньому середовищі, добирати адаптації та модифікації, планувати навчальну, виховну, корекційно-розвиткову та реабілітаційну роботу, а також обґрунтовувати вибір відповідних педагогічних стратегій і засобів підтримки.

Використання систем ШІ не звільняє здобувача вищої освіти від відповідальності за зміст, достовірність, академічну доброчесність і якість поданої роботи. Здобувач повинен критично перевіряти інформацію, отриману за допомогою ШІ, зокрема фактичні твердження, наукові положення, психолого-педагогічні рекомендації, відомості щодо особливостей розвитку дітей з різними типами порушень, а також бібліографічні посилання.

У разі використання ШІ під час виконання навчального завдання здобувач має зазначити факт такого використання та його мету, а також указати, на якому етапі виконання роботи було застосовано систему ШІ. Приховування використання ШІ у випадках, коли його використання відповідно до умов

завдання має бути задекларованe, розглядається як порушення встановлених вимог до виконання навчального завдання та принципів академічної доброчесності.

У контексті навчальної дисципліни «Навчання і виховання дітей з ООП у системі інклюзивної освіти» системи ШІ можуть використовуватися, зокрема, для моделювання навчальних і психолого-педагогічних ситуацій, генерування альтернативних варіантів навчальних і практичних завдань, підготовки запитань для самоконтролю, структурування навчального матеріалу, створення дидактичних матеріалів, аналізу можливих освітніх бар'єрів, порівняння різних підходів до навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, а також для пошуку можливих стратегій адаптації освітнього середовища та педагогічної підтримки.

Системи ШІ можуть також використовуватися як допоміжний інструмент для аналізу умовних професійних кейсів, моделювання взаємодії членів команди психолого-педагогічного супроводу, розроблення варіантів співпраці з батьками або опікунами, підготовки навчальних матеріалів для дітей із різними типами порушень психофізичного розвитку та пошуку альтернативних методів організації навчання і виховання в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Водночас результати, запропоновані системами ШІ, не можуть розглядатися як готові професійні висновки або безпосередні рекомендації для роботи з конкретною дитиною. Остаточне професійне рішення щодо визначення особливостей та потреб дитини, добору форм і методів навчання та виховання, необхідних адаптацій і модифікацій, змісту психолого-педагогічного супроводу, корекційно-розвиткової та реабілітаційної роботи має ґрунтуватися на результатах комплексного оцінювання, рекомендаціях відповідних фахівців, науково обґрунтованих підходах, професійних компетентностях педагогічних працівників та індивідуальних потребах дитини.

Не допускається використання систем ШІ для автоматичного визначення особливих освітніх потреб конкретної дитини, встановлення або припущення наявності порушень психофізичного розвитку, формулювання професійних висновків щодо психічного чи фізичного стану дитини, прогнозування її розвитку або прийняття рішень щодо необхідного рівня та обсягу освітньої підтримки без належної професійної перевірки, комплексного оцінювання та відповідного фахового супроводу.

Особливої уваги потребує дотримання принципів конфіденційності та захисту персональних даних. Під час використання систем ШІ у навчальних цілях не допускається введення до таких систем персональних даних дітей, конфіденційної інформації, матеріалів психолого-педагогічного оцінювання чи інших відомостей, що можуть дозволити ідентифікувати конкретну дитину або

її сім'ю. Для навчального аналізу професійних ситуацій доцільно використовувати знеособлені або умовні кейси.

Таким чином, використання систем ШІ в межах навчальної дисципліни розглядається як допоміжний інструмент навчання, розвитку професійного мислення та цифрової компетентності, а не як заміна самостійної навчальної діяльності, професійного аналізу та відповідального педагогічного рішення здобувача вищої освіти.

Обов'язковим є дотримання «Політики використання штучного інтелекту у науково-технічній та інноваційній діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка».

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Мультимедійний проєктор для демонстрація презентацій, відеофрагментів.
2. Комп'ютери з доступом до Інтернету для проведення поточного та підсумкового контролів.

12. Рекомендована література

Основна

1. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ» / В. Пономаренко, Т. Воронцова, О. Сакович та ін. Київ : Алатон, 2020. 64 с.
2. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегія управління : монографія. Суми : ВТД «Університетська книга», 2011. 403 с.
3. Діти з затримкою психічного розвитку: характеристика, особливості психологічного супроводу : методичні рекомендації для методистів із психологічної служби, практичних психологів дошкільних навчальних закладів / уклад. Л. О. Кондратенко. Суми : РВВ КЗ Сумський ОІППО, 2015. 56 с.
4. Душка А. Л. Дитина з розладами аутичного спектра. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 32 с.
5. Електронний навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Навчання і виховання дітей з ООП» на освітній платформі MOODLE: https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=2915
6. Інклюзія від А до Я : нормативно-правові та методичні основи роботи педагогічних працівників в інклюзивно-освітньому середовищі : практичний посібник / уклад. Н. В. Тарасенко, Л. В. Кондрацька, О. І. Рассказова. Харків : ТОВ «Типографія «КСК», 2019. 98 с.
7. Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної

конференції (14–15 травня 2020 р.) / гол. оргкомітету В. М. Синьов. Київ, 2020. 158 с.

8. Корекційні програми. *Інститут модернізації змісту освіти* : веб-сайт. URL: https://cutt.ly/DfHV1lH (дата доступу: 25.08.2022).

9. Корекційні програми. *Міністерство освіти і науки України* : веб-сайт. URL: https://cutt.ly/YfHV8CS (дата доступу: 25.08.2022).

10. Костенко Т. М. Дитина з порушенням зору. Харків : Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

11. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.

12. Навчання дітей з порушеннями слуху: навчально-методичний посібник / С. В. Кульбіда та ін. Харків : Видавництво «Ранок». 2019. 216 с.

13. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. 141 с.

14. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах нової української школи : навчально-методичний посібник / уклад. Л. І. Чопик. Вінниця : КВНЗ «ВАНО», 2019. 39 с.

15. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : « А.С.К.», 2012. 308 с.

16. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.

17. Рібцун Ю. В. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Харків : Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

18. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей. Львів : Джерело, 2008. 326 с.

19. Романчук О. Розлади спектру аутизму. В запитаннях та відповідях. Львів : Свічадо, 2016. 168 с.

20. Софій Н. Діти із синдромом Дауна: факти, навчання, допомога : методичні рекомендації. Київ, 2015. 24 с.

21. Соціалізація молоді з особливими освітніми потребами: кращі практики : метод. посіб. / А. Базиленко, І. Таланчук, Г. Давиденко та ін. ; за загальною редакцією А. Базиленко. Київ : Талком, 2020. 128 с.

22. Теорія і практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / упоряд. К. М. Бондар ; 2-ге вид., доп. Кривий Ріг : Проект «Підтримка інклюзивної освіти, 2019. 170 с.

23. Трикоз С. В., Блеч Г. О. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків : Ранок, ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

24. Удич З. І. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Тернопіль : КІЦ «ПРІНТ-ОФІС», 2015. 378 с.

25. Фаласеніді Т. М. Стратегії навчання учнів з гіперактивним розладом. Львів : Свічадо, 2016. 88 с.

26. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.

27. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В. Сонячні діти. Діти із синдромом Дауна. Харків : Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2019. 32 с.

28. Чеботарьова О. В., Коваль Л. В., Данілавічютє Е. А. Дитина із церебральним паралічем Харків : Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

29. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 248 с.

30. Шульга І. М. Перспективи впровадження інклюзивної освіти в Україні. *Інклюзивна освіта: досвід і перспективи* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Вінниця, 16–17 травня 2018 року) / за заг. ред. Г. В. Давиденко. Вінниця : ТОВ «Ніланд-ЛТД», 2018. С. 16–18.

31. Шульга І. Реалізація інклюзивної освіти за кордоном (на прикладі Скандинавських країн). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Умань : Візаві, 2021. № 3. С. 180–187.

Допоміжна

1. Андреєва М. О. Формування толерантності учнів початкової школи у інклюзивному навчальному заклад. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39 (2). С. 36-41.

2. Архітектурна доступність шкіл : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Л. Ю. Байди, О. В. Красюкової-Еннс Київ, 2012. 88 с.

3. Бондар В., Вавіна Л., Засенко В., Колупаєва А. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Київ, 2004. 152 с.

4. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навчальний посібник. Кам’янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.

5. Гаяш О. В. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням : методичні рекомендації / уклад. О. В. Гаяш. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2014. 108 с.

6. Данілавічуте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / за ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група «А.С.К.». 2012. 360 с.

7. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник. Суми : ВТД «Університеська книга», 2008. 302 с.

8. Дятленко Н. М., Софій Н. З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М., Асистент учителя в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

9. Завацька Л. М. Дослідження потреб дітей з обмеженими можливостями в інклюзивному освітньому середовищі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. Педагогічні науки. 2017. Вип. 142. С. 51–56.

10. Заверико Н. В., Авраменко У. В. Соціально-педагогічний аспект взаємодії школи та сім'ї в контексті інклюзивної освіти. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. 2018. № 2. С. 5–10.

11. Землянська О. В. Формування толерантності до дітей з ООП в інклюзивному середовищі дошкільнят : методичні рекомендації. URL : https://cutt.ly/qWq1hJ9 (дата доступу: 25.08.2022).

12. Інвалідність та суспільство : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Л. Ю. Байди, О. В. Красюкової-Еннс. Київ, 2012. 216 с.

13. Інклюзивний простір: порадник для педагогів та батьків : навч.-метод. посібн. / уклад. Логвін Т. В. Чернігів : Десна Поліграф, 2018. 188 с.

14. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2009. 272 с.

15. Колупаєва А. А., Найда Ю. М. Софій Н. З. Загальні принципи здійснення адаптацій та модифікацій навчально-виховного процесу. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ, 2007. 128 с.

16. Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. Здійснення процесу оцінки та розробки індивідуального навчального плану. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ, 2007. 128 с.

17. Котломанітова Г. О. Українські народні дитячі ігри в інклюзивному освітньому просторі. Вісник Черкаського університету. Сер. Педагогічні науки. 2014. Вип. 34. С. 77–83.

18. Лавріненко Л. І. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти) : навч.-метод. посібн. для керівників закладів освіти, учителів та вихователів ЗДО, ГПД, шкіл-інтернатів, методистів. Чернігів : ЧНТУ, 2017. 168 с.

19. Лорман Т. Сім стовпів підтримки інклюзивної освіти. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання.* 2010. № 3 С. 3–11.

20. Лорман Т., Депплер Дж., Харві Д. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. Київ : СПД-ФО Парашин І. С., 2010. 296 с.

21. Лупарт Дж., Веббер Ч. Шкільна реформа в Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання*. 2010. №1 (55). С. 6–11.

22. Малина О. Г. Особливості психологічної допомоги дітям із ЗПР. Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць. 2018. № 1 (13). С. 91–97.

23. Носенко Ю. Г., Матюх Ж. В. Стан використання мультимедійних технологій вихователями вітчизняних дошкільних навчальних закладів у роботі з інклюзивною групою. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 57. Вип. 1. С. 1–11.

24. Овчаренко І. В. Психологічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 1. С. 249–254.

25. Освіта дітей з аутизмом: від міфу до реальності : навч.-метод. посібн. / уклад. Т. Скрипник. Київ : Гнозіс, 2014. 26 с.

26. Патрикеєва О. О., Софій Н. З., Луценко І. В., Василашко І. П. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад : навч.-метод. посібн. / за заг. ред. В. І. Шинкаренко. Київ : ТОВ «Видавничий дім Плеяди», 2011. 96 с.

27. Патрикеєва О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад : навч.-метод. посібн. / за заг. ред. В. І. Шинкаренко. Київ : ТОВ «Видавничий дім Плеяди». 2011. 100 с.

28. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. у 9 книгах / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : ТОВ ВПЦ «Літопис-ХХ», 2010.

29. Садова І. Особливості навчання дітей з порушеннями зору в умовах початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 10. С. 265–269.

30. Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі : навч. курс та наук.-метод. посіб. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. 168 с.

31. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / за загальною редакцією Колупаєвої А. А. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2012. 120 с.

13. Інформаційні інтернет-ресурси

1. Електронний навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни на освітній платформі MOODLE: https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=2915
2. Сайт Міністерства освіти і науки України: www.education.gov.ua

3. Сайт бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: http://www.library.tnpu.edu.ua/

4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua

5. Сайт Фонду «Крок за кроком»: http://www.ussf.kiev.ua/inclusive_education/

6. Сайт Науково-методичного центру інклюзивної освіти ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка: http://nmcio.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=52

7. Сайт Інституту спеціальної педагогіки НАПН України: http://ispukr.org.ua/

8. Сайт Канадсько-українського проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»: http://education-inclusive.com/

14. Перелік рекомендованих ресурсів з неформальної та/або інформальної освіти, за результатами проходження яких можуть бути визнані результати навчання з освітнього компоненту *(за наявності)**

15. Комунікація та етика взаємодії

Комунікація між викладачем і здобувачами освіти здійснюється під час занять, консультацій, через корпоративну електронну пошту та систему дистанційного навчання. Консультації проводяться згідно з графіком або за попередньою домовленістю.

У разі відсутності на занятті з поважних причин здобувач освіти повинен повідомити викладача та відпрацювати пропущений матеріал у встановленому порядку.

Учасники освітнього процесу зобов’язані дотримуватися принципів взаємної поваги, академічної доброчесності, толерантності та професійної етики. Під час спілкування очікуються коректність, відповідальність, конструктивний діалог і повага до думок інших учасників освітнього процесу.